

Eski Türk Edebiyatının Temel Kavramları

Süleyman EROĞLU¹

GİRİŞ

Her bilim ve sanat dalı zaman içerisinde kendi terminolojisini ve kavramlar dünyasını oluşturur. Bir bilim veya sanat dalına atılan adımların ilki, ilgili alanın kavramlarını görmek, tanımak ve bilmekten geçer. Edebiyatı, edebî eserleri, şair ve yazarları anlamak ve bu sahada uzmanlaşmak, edebî terimler ve kavramlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmakla mümkündür.

Eski Türk edebiyatı, altı yüz yılı aşkın bir süre zarfında kendi geleneğini vücuda getirmiş, bu gelenek içerisinde zamanla geniş bir kavram yelpazesi oluşturmuştur. Eski Türk edebiyatı, bilhassa divan edebiyatı metinlerine nüfuz edebilme noktasında ise genel sözlüklerin yeterli gelmediği açıktır. Eski Türk edebiyatı metinlerini çözümleyebilmek, diğer bir deyişle özel kodlarını çözebilmek için sahanın temel kavramlarını ve terimlerini açıklayan özellikli çalışmalara ihtiyaç vardır. Böylesi çalışmalarla eski Türk edebiyatı metinlerinde yer alan terim ve kavramların anlaşılıp kavranması kolaylaşacak, metin neşri ve metin tahlili çalışmaları söz konusu terim ve kavramların rehberliğinde daha sağlıklı bir zemine oturtulabilecektir.

Bu düşünceden hareketle hazırlanan bu çalışmada eski Türk edebiyatı metinlerinin nazım şekli, vezin ve kafiye gibi dış yapısıyla ilgili kavramlarla birlikte iç yapısının oluşumunda etken olan nazım türleri ve edebî sanatlarda çokça karşılaşılan kavramlar gereksiz ayrıntılara girmeden mümkün olduğunca

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi AD., seroglu@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3223-6731

KAYNAKLAR

- Akar, M (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mîrâc-nâmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Akkuş, M (2006). *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebî Türler ve Tarzlar*, Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Alyılmaz, S (1999). “Mevlit ve Türk edebiyatında mevlit türü”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 13, 195-202.
- Arslan, M (1999). *Türk Edebiyatında Manzum Surnameler*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Bilkan, A. F (2000). *Türk Edebiyatında Muammâ*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Canım, R (2010). *Divan Edebiyatında Türler*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Cengiz, H. E (1986). “Divan Şiirinde Musammatlar”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, s. 291-429, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C (1995). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eroğlu S (2008). “Türk Edebiyatında Miyhâhiyye Türüne Bir Örnek: Hâsib Efendi'nin Miyhâhiyyesi”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), s. 429-439.
- Eyduran, A. S (2003). “Feth/Fetih”, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, 2, 482-483, Ankara: AKM Yayınları.
- İsen, M, Macit, M (1992). *Türk Edebiyatında Tevhidler*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Karaalioglu, S. K (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Yayınları.
- Karataş, T (2004). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koçin, A (2011). *Türk Edebiyatında Münâcât*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kortantamer, T (1983). “Sâkî-nâmelerin ortaya çıkışı ve gelişimine genel bir bakış”, *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II*, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı, s. 81-90.
- Kurnaz, C, Çeltik, H (2010). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, Ankara: H Yayınları.
- Kurnaz, C, Çeltik, H (2012). *Şekiller Arasında Nazım Şekli Araştırmaları*, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Mermer, A, Keskin, N. K (2005). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Olgun, T (1973). *Edebiyat Lügati*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Pala, İ (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Saraç, M. A. Y (2004). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Saraç, M. A. Y (2007). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Saraç, M. A. Y (2009). *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Saraç, M. A. Y (2011). *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Söz Sanatları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tok, V. A (2011). *Edebî Sanatlar Ansiklopedisi*, İstanbul: Literatürk.
- Yeniterzi, E (1993). *Türk Edebiyatında Na'lar*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.